Kauniaisten kaupungin lausuntoehdotus valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (perusopetusasetus)

1. Onko teillä lausuttavaa ehdotuksen 10 §:ään koskien lukuvuosiarviointia?

Pidämme ehdotuksen tavoitteita arvioinnin yhdenmukaisuuden vahvistamisesta kannatettavina. Haluamme kuitenkin pyytää tarkennusta kohtaan, jonka mukaan hyväksytyn arvosanan (5) saaminen edellyttää, että oppilas saavuttaa arvosanaa 5 vastaavan osaamistason.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa oppiaineisiin sisältyy useita tavoitteita ja osa-alueita. Käytännössä arviointi on tähän asti perustunut oppilaan osaamisen kokonaisarviointiin suhteessa oppiaineen tavoitteisiin. Arvioinnissa on voitu soveltaa myös kompensaatioperiaatetta siten, että oppilas ei välttämättä saavuta kaikkia tavoitteita arvosanan 5 tasolla, mutta vahvempi osaaminen joillakin osa-alueilla on voinut kompensoida heikompaa osaamista toisilla osa-alueilla.

Esitämme tarkennettavaksi:

- Tarkoittaako sääntely sitä, että oppilaan tulee saavuttaa arvosanan 5 tasoinen osaaminen kaikissa oppiaineen tavoitteissa?
- Voidaanko arvioinnissa edelleen tehdä kokonaisarviointi oppilaan osaamisesta?
- Onko kompensaatioperiaatteen soveltaminen edelleen mahdollista?

Haluamme lisäksi nostaa esiin huolemme osaamisen kokonaisarvioinnin ja kompensaatioperiaatteen toteutumisesta jatkossa. Mikäli hyväksytyn arvosanan saaminen edellyttää arvosanan 5 mukaisen osaamistason saavuttamista kaikilla arvioitavilla osa-alueilla, voi tällä olla merkittäviä vaikutuksia niihin oppilaisiin, joiden osaaminen on epätasaista.

Monilla oppilailla voi olla merkittäviä vahvuuksia oppiaineessa, mutta samalla huomattavia haasteita tietyissä osa-alueissa tai taidoissa. Tämä koskee erityisesti oppilaita, joilla on oppimisvaikeuksia tai muita oppimiseen vaikuttavia tuen tarpeita. Mikäli kompensaatioperiaatteen soveltaminen kaventuu tai poistuu kokonaan, voi seurauksena olla, että aiempaa useampi oppilas ei saavuta hyväksyttyä arvosanaa oppiaineessa. On kuitenkin tärkeää huomata, ettei hyväksytyn arvosanan saavuttamatta jääminen välttämättä johda vuosiluokalle jäämiseen. Oppilas on tällaisissa tilanteissa usein saanut oppimisen tukea jo pitkään, ja mikäli oppiaineen tavoitteita ei tuesta huolimatta saavuteta, voidaan oppimäärä rajata oppilaan tarpeiden mukaisesti. Tästä syystä muutoksen keskeinen vaikutus voi kohdistua pikemminkin rajattujen oppimäärien määrään kuin vuosiluokalle jäämisten määrään. Mikäli rajattujen oppimäärien määrä kasvaa, sillä on myös henkilöstövaikutuksia. Tämä edellyttää riittävää määrää kelpoisia erityisluokanopettajia, joilla on valmiudet vastata oppilaiden lisääntyviin tuen tarpeisiin sekä toteuttaa rajattuihin oppimääriin liittyvää opetusta, suunnittelua, arviointia ja moniammatillista yhteistyötä. Muutosten vaikutuksia henkilöstöresursseihin tulisikin arvioida osana uudistuksen toimeenpanoa.

Samanaikaisesti arviointikriteereitä uudistetaan. Luonnoksen perusteella voidaan tulkita, että arvosanan 5 kriteerien saavuttamista tarkastellaan aiempaa enemmän riippumatta oppilaan saamasta tuesta. Tämä voi lisätä tarvetta rajata oppimääriä niissä oppiaineissa, joissa oppilaalla on merkittäviä vaikeuksia yksittäisillä osa-alueilla. Mielestämme on tärkeää arvioida huolellisesti, onko tällainen kehitys aina oppilaan edun mukainen ja tukeeko se parhaalla mahdollisella tavalla oppilaan oppimista omassa opetusryhmässä.

Samalla on tärkeää huomioida käynnissä oleva oppimisen tuen uudistus. Mikäli oppilaat saavat oikea-aikaista ja riittävää tukea sekä tarkoituksenmukaisesti eriytettyä opetusta, voidaan osa näistä haasteista todennäköisesti ehkäistä. Oppilaille, joilla on pitkäaikaisia koulunkäynnin haasteita tai ongelmallista poissaoloa ja joiden on vaikea osoittaa osaamistaan perinteisin arviointimenetelmin,

tavoitekokonaisuuksittain järjestetty opetus voi joissakin tilanteissa olla tarkoituksenmukainen vaihtoehto.

Pidämme kuitenkin erittäin myönteisenä sitä, että arviointia pyritään valtakunnallisesti selkiyttämään ja yhdenmukaistamaan sekä sitä, että tuen ja eriyttämisen painopistettä vahvistetaan opetuksessa arvioinnin sijaan.

Pidämme tärkeänä, että arviointikäytännöt ovat valtakunnallisesti yhdenmukaisia, mutta samalla pedagogisesti tarkoituksenmukaisia ja oppiaineiden luonne huomioivia.

2. Onko teillä lausuttavaa ehdotuksen 11 §:ään koskien opinnoissa etenemistä ja vuosiluokalta siirtymistä?

Pidämme tärkeänä, että poissaolojen vaikutusta oppimiseen ja arviointiin tarkastellaan aiempaa selkeämmin. Haluamme kuitenkin kiinnittää huomiota ehdotukseen, jonka mukaan pitkäaikainen poissaolo, joka ei johdu terveydellisistä syistä, voidaan ottaa huomioon arvioinnissa tai se voi vaikuttaa arvioinnin antamiseen.

Esitämme seuraavat tarkennustarpeet:

- Mitä tarkoitetaan pitkäaikaisella poissaololla? Onko kyse tietystä poissaolomäärästä vai tapauskohtaisesta harkinnasta?
- Kuka arvioi, johtuuko poissaolo terveydellisistä syistä?
- Millä tavoin terveydelliset syyt osoitetaan?
- Mitä terveydellisillä syillä tässä yhteydessä tarkoitetaan?

Käytännössä oppilaiden tilanteet voivat olla hyvin erilaisia. Osalla perheistä on hyvät mahdollisuudet hakeutua tutkimuksiin, saada lausuntoja ja tarvittavaa tukea. Toisaalta on myös oppilaita, joiden terveydelliset tai toimintakykyyn liittyvät haasteet jäävät tunnistamatta tai joiden tutkimus- ja hoitopolut viivästyvät merkittävästi. Joissakin tapauksissa tarvittavien tutkimusten, diagnoosien tai tukitoimien järjestyminen voi kestää lukuvuoden tai jopa pidempään.

Tämän vuoksi sääntelyyn liittyy riski oppilaiden eriarvoisen kohtelun lisääntymisestä. On tärkeää varmistaa, ettei arvioinnissa syntyvä lopputulos riipu perheen mahdollisuuksista hankkia lääkärinlausuntoja tai päästä palveluihin.

Lisäksi kaipaamme täsmennystä siihen, mitä tarkoittaa käytännössä, että pitkäaikainen poissaolo "voidaan ottaa huomioon arvioinnissa" tai että se voi vaikuttaa arvioinnin antamiseen. Tarkoituksena tulisi olla oppilaan osaamisen arviointi, ei poissaolojen itsenäinen arviointi.

Samalla on todettava, että pitkäaikaiset poissaolot usein vaikuttavat oppimiseen ja siten välillisesti myös arvioinnin tuloksiin. Tästä näkökulmasta on perusteltua, että asiaan kiinnitetään huomiota. Haasteena on kuitenkin löytää ratkaisu, joka toteuttaa yhdenvertaisuutta.

Lisäksi haluamme nostaa esiin käytännön haasteen, joka liittyy poissaolojen syiden tulkintaan ja kirjaamiseen. Käytännöt vaihtelevat, ja huoltajien mahdollisuudet sekä halukkuus selvittää poissaolojen taustalla olevia syitä eroavat toisistaan. Joissakin tapauksissa koulupoissaoloja ilmoitetaan terveydellisistä syistä johtuviksi, kun taas toisissa vastaavanlaisissa tilanteissa näin ei tehdä. Tämä voi johtaa tilanteisiin, joissa oppilaiden kohtelu eroaa toisistaan poissaolon kirjatun syyn perusteella, vaikka poissaolon vaikutukset oppimiseen ja koulunkäyntiin olisivat hyvin samankaltaisia.

Koska kyse on viime kädessä oppilaan mahdollisuuksista edetä opinnoissaan ja siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, pidämme tärkeänä, että arvioinnin lähtökohtana on ensisijaisesti oppilaan osoittama osaaminen eikä poissaolon taustasyy sinänsä. Poissaolon syystä riippumatta oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä tulee tukea käytettävissä olevin pedagogisin keinoin. Tarvittaessa tulee hyödyntää myös niitä joustoja, joita lainsäädäntö mahdollistaa, kuten opetuksen järjestämistä tavoitekokonaisuuksittain silloin, kun se parhaiten tukee oppilaan oppimista, hyvinvointia ja koulupolun jatkumista.

Haluamme lisäksi nostaa esiin sairaalaopetuksen alueellisen eriarvoisuuden. Suomessa sairaalaopetuksen saatavuus ei toteudu kaikkialla yhdenvertaisesti, sillä vain osa kunnista järjestää sairaalaopetusta. Käytännöt oppilaiden ottamisesta sairaalaopetukseen sekä palvelun laajuus vaihtelevat alueittain. Tämän seurauksena osa pitkäaikaisesti sairaista tai muuten terveydellisistä syistä koulunkäynnistä poissa olevista oppilaista saa huomattavasti enemmän opetuksellista tukea kuin toiset.

Pyydämme arvioimaan, miten nämä alueelliset erot on huomioitu ehdotuksen valmistelussa ja miten niiden vaikutus oppilaiden arviointiin ja yhdenvertaisuuteen aiotaan turvata.

3. Onko teillä lausuttavaa ehdotuksen 12 §:ään koskien päättöarviointia?

Pyydämme lisäksi tarkentamaan 9. vuosiluokan välitodistuksen käyttöä päättöarvioinnin osana. Jaksojärjestelmää käyttävissä kouluissa oppiaineet voivat jakautua epätasaisesti lukuvuoden aikana. Osa oppiaineista on laajuudeltaan vain yhden vuosiviikkotunnin oppiaineita, joita opiskellaan ainoastaan yhden tai kahden jakson aikana, kun taas toisia opiskellaan läpi lukuvuoden. Tämä voi aiheuttaa haasteita tilanteessa, jossa välitodistuksen arvosanoja käytetään osana päättöarvioinnin perustaa, sillä oppilaalla ei välttämättä ole välitodistuksen antamishetkellä ollut mahdollisuutta osoittaa osaamistaan kaikissa oppiaineissa siinä laajuudessa, jota päättöarviointi edellyttää. Toivomme, että jaksojärjestelmää käyttävien koulujen erityispiirteet huomioidaan sääntelyssä ja että menettelyä täsmennetään tältä osin.

4. Onko teillä lausuttavaa ehdotuksen 12 a §:ään koskien todistuksia?

Todistuksia koskevat keskeiset huomiomme on esitetty edellä kohdassa 3.

5. Onko teillä muita huomioita ehdotukseen?

Meillä ei ole edellä esitetyn lisäksi muita huomioita ehdotukseen.